

## OBJAVLJENO V DELU

# O kulturi prevajanja v angleščino v Sloveniji

DELO, 28. 3. 1991, str. 15

*Dolgotrajna polemika, ki se je januarja letos začela s člankom Stanka Klinarja o knjigi ZSD, se je dostikrat dotikala precej drugačnih zadev kot kakovosti angleškega prevoda, ki je bila glavna tema omenjenega prvega članka. Vendar me poznejše razmišljanje o tej sporni knjigi — glede na nasprotje: čudovite slike, pošasten angleški prevod — spodbuja, da povem svoje misli na splošno o angleški prevajalski/študijski sceni v Sloveniji.*

Pravzaprav o splošnem stanju prevajanja v angleščino raje citiram mnenje Alana Duffa, enega najboljših angleško govorečih prevajalcev v Jugoslaviji in gotovo najbolj veččega in izkušenega voditelja/predavatelja na strokovnih seminarjih za jugoslovanske/slovenske prevajalce. (Srečni smo lahko, da zdaj živi in dela v Sloveniji.) On meni, da so prevodi Slovencev v angleščino velikokrat precej/zelo dobri ali precej/zelo slabi. (Ves čas govorimo o prevajanju neleposlovnih zvrsti.)

Kateri so razlogi za tako stanje? Prevajanje je izredno zahtevna in visoko strokovna dejavnost in ne nekaj, kar bi z lahkoto zmogel vsak, ki bi to rad. Slovenščina in angleščina sta si precej različna jezika, v katerih se zrcalita različni miselnosti. Vsak ima svoje posebno bogato besedišče, idiomatiko, skladenjske zmogljivosti, ki se samo do neke mere ujemajo z vzporednimi kategorijami drugega jezika. Obvladanje »vseh« tančin angleškega jezika (kot katerega koli jezika) zahteva dolga leta vztrajnega študija.

Odličnih izvajalcev v kateri koli stroki — tudi v drugih deželah — bo vedno malo, to je življenjsko dejstvo. Biti odličen pri delu je odvisno od mnogih dejavnikov, med katerimi moramo upoštevati prirojeno zmožnost. Vendar je tudi res, da desetletja splošni jugoslovanski sistem (šolski, politični itd.) ni maral gojiti izvrstnosti — iz strahu pred elitizmom.

Splošno rečeno je status prevajalcev še prenizek. Citiram iz Mostov, strokovne revije DZTPS (Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije): »Enotno mnenje vseh [na posvetovanjih prevajalcev] je bilo, da imajo prevajalci od vseh akademsko izobraženih delavcev v podjetjih najnižji poklicni status, pa naj gre za plačo, delovne razmere, strokovno izpopolnjevanje ali pa za strokovni ugled.« (XXV/2 (1990), str. 12)

Vendar obstajajo res dobri prevajalci, ki si prizadevajo za čim bolj kakovostne prevode in, če se le da, iščejo pomoč/lektoriranje pri še boljših poznavalcih angleščine.

Slabo prevajajo lahko preprosto manj sposobni (morda nesamokritični) poklicni prevajalci ali pa »amaterji«, ki mogoče angleščine niso študirali na fakulteti ali je niso doštudirali, ali so diplomirali z nizko oceno. (Mimogrede: zakaj sedanje diplome ne pokažejo študentovega končnega izpitnega rezultata? Dvomim, da obstaja takšna praksa v zahodnih deželah — v Veliki Britaniji gotovo ne.) In dalje: diplomski izpit je bil leta in leta iz angleške in ameriške književnosti, zadnja leta iz angleške/ameriške/avstralske/kanadske književnosti, ne pa iz angleškega jezika, čeprav je v mnogih strokah znanje jezika potrebno bolj kot znanje književnosti. Diplomiranega prevajalca z diplomskim izpitom iz jezika poznamo šele od leta 1989 naprej.

Slabi prevodi so lahko tudi delo sicer pridnih ljudi, ki so na anglistiki diplomirali, vendar se je njihovo jezikovno znanje z leti poslabšalo. Za to okoliščino niso krivi popolnoma sami — posebej če upoštevamo slabe delovne razmere, redko malomarno napisane slovenske izvirnike, pomanjkanje dvojezičnih strokovnih slovarjev ter nemogoče roke (»Ta prevod rabim do včera!«) itd. Zato moramo pohvaliti prizadevanja DZTPS, omenjena v istem članku v Mostovih: Društvo je pripravljalo »načrte akcij za izboljšanje statusa prevajalcev po podjetjih. Ugotovili smo, da je treba vodilne delavce v podjetjih seznaniti s pomenom prevajanja pri zunanjetrgovinskih poslih. Najprej smo se povezali z Gospodarsko zbornico Slovenije, nato pa smo ustreznima šolama na Brdu pri Kranju in v Radencih ponudili, da v program izobraževanja delavcev v zunanji trgovini in poslovnih delavcev vključijo predavanja Vloga prevajalca v poslovnem svetu« (prav tam, str. 12). Posebni seminarji, ki jih organizira Društvo, so prav tako pomemben prispevek k bolj kvalitetnemu delu slovenskih prevajalcev.

Na ljubljanskem Oddelku za germanske jezike in književnosti so že poskusili dvigniti raven slovenskega prevajanja v angleščino. Od leta 1982 do 1988 je tekla poddiplomska slovensko-angleška specializacija, ki je dala dodatno znanje 48 vpisanim. (Prenehala se je deloma zaradi pomanjkanja denarja. V letih 1987—1988 učitelji za to dejavnost sploh niso bili plačani.) V akademskem letu 1986—1987 je bila uvedena prevajalska smer iz angleščine, in sicer za tretji in četrti letnik. Doslej so diplomirali samo štirje — nerazveseljivo malo, čeprav so med absolventi še sposobni študentje. Načrtovanje vsebine za specializacijo in prevajalsko smer je bilo v rokah Stanka Klinarja.

Če se vrnem h knjigi ZSD: avtor Matevž Lenarčič je sam priznal (KL, 31. 1. 91), da ima pet prevajalcev, ki so sodelovali pri knjigi, »eno samo skupno točko — da niso včlanjeni v Društvo prevajalcev Slovenije.« (Pravzaprav Društvo s tem imenom ne obstaja.) Signifikantno? Do avgusta 1990 je bilo v DZTPS vpisanih 580 članov, v številni okrog 200 prevajalcev iz angleščine, tako da ne sme biti težko najti ustreznega, uradno priznanega prevajalca.

In če se vrnem k prvemu članku Stanka Klinarja (3. 1. 91): v zadnjih mesecih sem večkrat slišala kritiko tele njegove trditve, tičočee se delovanja učiteljev angleščine na Filozofski fakulteti: »Ker sta metoda poučevanja angleščine in kriterij ocenjevanja na mnogih šolah, posebej pa na fakulteti, zgrešena... Toda kljub šoli in njenemu zavajanju (ki je v prikrivanju neznanja z naivno visokimi ocenami in izdajanju na fiktivnem znanju temelječih diplom) bi bili morali ohraniti nekaj zdrave presoje, in predvsem prevajalca bi bila morala spoznati, da nalogi nista kos.« Razširjeno, a napačno tolmačenje tega je, da dobiva večina naših študentov »na fiktivnem znanju« temelječe diplome, kar seveda ni res. Žal Klinarjev poznejši članek, v katerem je svoje stališče jasneje razložil, ni bil (iz posebnih razlogov) objavljen. Citiram iz tega članka: »Kolege na fakulteti, ki so bili prizadeti zaradi izjave o diplomah, temelječih na fiktivnem znanju, naj potolažim z mnenjem, da izjave v tistem sobesedilu nikakor ni treba razumeti pavšalizirajoče. Kolegi dobro vedo, da se zavzetim anglistom trudim dati priznanje. Mimo izjemno prizadevnih delavcev vidi vsak, tudi jaz, še celo vrsto zelo zanesljivih, pravih »zidakov«, kot jim pravimo; ne izstopajo, a so nepogrešljiv del (anglistične) zgradbe.«

Tukaj sem svoje mnenje odkritosrčno povedala kot človek, ki mu je angleščina materni jezik in ki že skoraj dvajset let opazuje slovensko-angleško pedagoško sceno in okrog dvanajst let zadevno prevajalsko sceno. Tri leta in pol sem ponovno (in v svoje zadovoljstvo) zaposlena na germanističnem oddelku FF, kjer od vsega začetka poučujem na pedagoški in prevajalski smeri. Želim in trdno upam, da bodo naša skupna prizadevanja starejših, izkušenih kolegov in mlajših, perspektivnih kadrov obrodila sad v znanju angleškega jezika med bodočimi rodovi naših diplomantov.

P. S. Članek (o precej širši temi kot je bila polemika o knjigi ZSD) sem napisala pred 21. marcem 1991, ko je bil objavljen odgovor Gregorja Tomca na drugi prispis k mojemu prejšnjemu članku.

**Margaret Davis**